

تأثیر مدرنیسم بر ساختار کالبدی - فضایی شهر ایرانی - اسلامی (مطالعه موردی: شهر کاشان)

احمد پوراحمد^{۱*} (نویسنده مسئول)، ابوذری وفایی^۲

^۱ استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران
^۲ دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

(تاریخ دریافت: ۹۶/۰۳/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۸/۰۵)

چکیده

یکی از پدیده‌های فرهنگی و انسانی پدیده شهر و شهرنشینی است که ماهیت و اندیشه نظام حاکم تا حدود زیادی به سبب آن به نمایش گذاشته می‌شود. شهر اسلامی نیز بازتابی از اندیشه‌های متعالی دین مبین اسلام در تمامی جوانب است. تا قبل از شهرسازی معاصر، نحوه شکل‌گیری اصول طراحی شهر کاشان عمدتاً مبتنی بر ارزش‌های سنتی و رویکردهای فرهنگی - اسلامی بود. بنابراین در ساختار کالبدی این شهر فضاها به گونه‌ای استقرار یافته بود که هیچ یک از نیازها و موقعیت‌ها نقش اخلاقی و معنوی را خدشه‌دار نمی‌ساخت و روابط بنیادی در شهر به گونه‌ای بود که انسجام و معنویت را در میان ساکنان آن به وجود می‌آورد. با ورود مدرنیسم به جهان اسلام در یک سده اخیر شهر کاشان نیز در کارکرد، ساختار کالبدی و سازمان فضایی با دگرگونی‌های عظیمی مواجه شد؛ به طوری که در ساختار جدید، با احداث خیابان‌های سراسری، نظام محله‌ای شهر به کلی دستخوش تغییر گردید. لذا این پژوهش بر آن است ضمن تحلیل ویژگی‌های شهرسازی دوره اسلامی با شهرسازی مدرن با رویکرد مقایسه‌ای به این سؤال پاسخ دهد که مهم‌ترین مؤلفه‌های مدرنیسم که ساختار کالبدی - فضایی شهر کاشان را از مسیر اصیل اولیه دگرگون ساختند، کدامند؟ روش پژوهش براساس مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و به شیوه توصیفی - تحلیلی است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، شهر تاریخی کاشان تا قبل از شهرسازی معاصر از سازمان فضایی خاص و استخوان‌بندی اندام‌وار منحصر به فرد برخوردار بود و بر اساس الگوی مشخصی توسعه یافت. اما تحت تأثیر مؤلفه‌های مدرنیسم هم‌چون تقلید از ساخت و سازهای غربی، سعی در تشابه با بیگانه و ساختار پراکنده و چند هسته‌ای، ساخت منسجم و متمرکز شهر تاریخی جای خود را به ساختار غیر متمرکز و چند هسته‌ای معاصر داده است.

واژگان کلیدی: شهر اسلامی، مدرنیسم، ساختار کالبدی - فضایی، شهر کاشان.

The Effect of Modernism on the Space-Physical Structure of Islamic-Iranian City (Case Study: Kashan City)

Ahmad Pourahmad *

Professor, Department of Geography and Urban Planning, University of Tehran, Tehran, Iran.

* apoura@ut.ac.ir

Aboozar Vafaei

Ph.D in Geography and Urban Planning, University of Tehran, Tehran, Iran.

Abstract:

One of the cultural, conceptual, art and literary phenomena of human is the phenomenon of city and urbanization, through which the ideology entity of ruling tranquility is demonstrated. In this direction, the Islamic city is the reflection of exalted contemplation of Islam in all aspects. Before contemporary urbanism, the formation method of city design in Kashan was mainly founded on traditional values and Islamic-cultural approach. However in physical structure of the city spaces had been settled in a way that no one of necessities and situations damaged the spiritual and moral roles and the fundamental relations in the city were so that among the inhabitants instigated human and the spirituality among them. But modernism arrival to the world of Islam in Kashan in recent century revolutionized terribly the physical structure, operation and space tranquility, so that in this current structure, the borough system of the city has been entirely transformed by raising the state and wide streets. So, studying the effects of modernism on the space-physical structure of Kashan and trying to revive and reunite the city with local and cultural particularity of Islamic-Iranian urbanism and the effort in its essential and historical direction clarifies the aim of the research. The principles of the research is based on library studies and the method is analytical- descriptive. The consequences of the research indicates that Kashan has had a specific space system and a unique organic structure before the contemporary urbanism and has been developed based on a specific procedure but with the arrival of modernism the coherent and concentrated structure of the city has been replaced by a, Multi-core and dispersed structure.

Keywords: Islamic City, Modernism, Space-Physical Structure, Kashan City.